

III хуралдаан

Хиймэл оюун ухаан, дижитал болон ногоон шилжилтийн макро үр нөлөө

Чиглүүлэгч:

Батчулуун Алтанцэцэг - Үндэсний судалгаа, зөвлөх төв (NRCC), Гүйцэтгэх захирал

Илтгэгчид:

Ася Костанян - “Better Policy Project” төслийн ерөнхий эдийн засагч

Матилда Димовска - Монгол дахь НҮБ-ын Хөгжлийн хөтөлбөрийн суурин төлөөлөгч

Рэквон Чун - Бан Ки-Мүний Тогтвортой Ирээдүйн Сан, Удирдах Зөвлөлийн гишүүн

Сопнеду Моханти - Глобал Санхүү, Технологийн Сүлжээ (GFTN)-ийн Гүйцэтгэх захирал

Технологи хурдацтай хөгжиж буй өнөө үед, хиймэл оюун ухаан (AI), дижитал шинэчлэл, тогтвортой хөгжил нь Монголын эдийн засгийн ирээдүйд хэрхэн нөлөөлөх вэ гэдгийг уг хуралдаанаар хэлэлцлээ. Сэдвийн хүрээнд хөгжиж буй эдийн засагтай манайх шиг улсад технологийн дэвшлийг ашиглан бүтээмжээ нэмэгдүүлэх, ногоон шилжилт хийх боломжуудын талаар оролцогчид байр сууриа илэрхийлцгээв.

AI ба бүтээмжийн өсөлтийг нэмэгдүүлэх боломжийн талаар:

- Төв банкууд AI ашиглан бүтээмжээ нэмэгдүүлж, ажлын үр дүнгээ ахиулах боломжтой,
- AI хэрэгслээр дамжуулан бүтээмжийг 60% хүртэл өсгөх нөөц бололцоотой,
- Мэдээлэл боловсруулах, тайлагнах, сургалт хийх үйл ажиллагааг илүү үр дүнтэй боломж байгааг онцлов.

Монгол Улс е-засгийн хөгжлөөр дэлхийд 46-р байранд эрэмбэлэгдэж байгаа ч дахь дижитал шилжилтийн хүрээнд дараах сорилтууд байна:

- Дижитал дэд бүтцийн тэгш бус хүртээмж
- Мэдээллийн технологийн мэргэжилтний хомсдол (27,000 мэргэжилтэн хэрэгтэй)
- Ёс зүйтэй AI хөгжүүлэлтийн хүрээний дутагдал зэрэг бэрхшээл бий гэдгийг онцлов.

Хэдийгээр дижитал хөгжил олон давуу талтай ч энэ нь ажлын байрны хомсдол үүсгэх эрсдэлтэй эсэх нь анхаарал хандуулах шаардлагатай сэдэв юм. Тус хурлаар энэ талаар хөндөхдөө ялангуяа, хөгжиж буй орнуудад ажлын байр багасах төлөвтэй байгаа тул хариу авах арга хэмжээнүүдийг дараах байдлаар дүгнэв. Үүнд:

- Одоо ажиллаж буй ажилтнуудаа сургаж, чадваржуулах

"The Global Economy in the Age of Supply Shocks and Trade Disruptions:
Implications for Monetary Policy" - **Summaries**

- Шинэ мэргэжилтнүүдийг бэлтгэх тогтолцоог бүрдүүлэх,
- Боловсролын системийг шинэчлэх,
- Ёс зүйтэй AI-ийн бодлогын хүрээ боловсруулах гэх мэт.

Тус хуралдаанаар хөндсөн бас нэгэн сэдэв бол ногоон шилжилт ба эдийн засгийн боломжийн тухай байв. Энэ хүрээнд;

- Уур амьсгалын өөрчлөлтийг ачаа биш, эдийн засгийн боломж гэж хүлээн зөвшөөрөх,
- Нүүрстөрөгчийн үнэ тогтоох бодлого (carbon pricing)-г дотооддоо бий болгох,
- Иргэдийн оролцоо ногоон шилжилтэд шийдвэрлэх үүрэгтэй гэдгийг тал бүртээ анхаарах,
- Экологийн татварын шинэчлэл хийх зэрэг асуудлуудыг хөндөв.

Иймд дараах зөвлөмж хэлэлцүүлгийн үеэр гарлаа. Үүнд:

- Олон нийтэд зориулсан дижитал дэд бүтцэд хөрөнгө оруулах,
- AI болон ногоон шилжилтийн иж бүрэн стратеги боловсруулах,
- Сургалтын хөтөлбөрүүдэд анхаарч, чадвар хөгжүүлэхийг дэмжих,
- Ногоон санаачилгад иргэдийн оролцоог дэмжих, урамшуулах,
- Тогтвортой хөгжлийг дэмжих бодлогын орчин бүрдүүлэх хэрэгтэй гэсэн зөвлөмжийг өгөв.

Энэхүү хуралдаан нь технологийн болон хүрээлэн буй орчны сорилтуудыг эдийн засгийн өсөлт рүү чиглүүлж болох боломж байгааг онцлов. Үүнийг хийхдээ ёс зүйтэй, хүртээмжтэй, тогтвортой хөгжил-ийг чухалчилсан юм.

III хуралдааны онцлох ишлэл

Ася Костанян

“Бид AI-г зөвхөн үр ашигтай хэрэгсэл биш, харин төв банкны ил тод байдал, ажилтнуудын мэдлэг чадвар, урам зоригийг дэмжих **ёс зүйтэй хөгжлийн түнш** болгон ашиглахыг зорьж байна.”

Тэрээр “**AI-ийн эрин үед ажлаас халшрах хам шинжээс тэнцвэрт байдал руу шилжих нь**” (Shifting gear from burnout to balance in the age of AI) сэдвээр танилцуулга хийсэн. Энэ үеэр Арменийн Төв Банкнд хэрэгжүүлсэн FPAS (Forecasting and Policy Analysis System) Mark II системийг танилцуулсан бөгөөд COVID-19-ийн дараах тодорхойгүй орчинд бодлогын олон сценарийг авч үзэх, эрсдэлийг ил тод тайлбарлах шаардлагаас үүдэн хөгжүүлсэн байна.)

Сүүлийн үед AI-г сургалт, код шалгах, илтгэлийн текст боловсруулах, мэдээ тайлагнал зэрэгт үр дүнтэй ашиглаж байгаа бөгөөд Trilateral Research байгууллагатай хамтран төв банкнуудад зориулсан AI хэрэгсэл боловсруулж байна. Энэхүү хэрэгсэл нь оффлайн

ажиллах, аюулгүй, ёс зүйтэй байх давуу талтай бөгөөд хэл яриаг текст болгох, график бүтээх, тайлангийн агуулгыг хураангуйлах зэрэг олон боломжийг агуулна.

Матилда Димовска

"AI хүн төрөлхтнийг орлох биш, хүний чадамжийг ахиулахад үйлчлэх ёстой."

Хүний хөгжлийн индекс сүүлийн жилүүдэд цар тахал, өрийн хямрал, ажилгүйдэл, худалдааны зөрчил зэрэг шалтгаанаар зогсонги байдалд орж, хөгжлийн дэвшил хэдэн жил биш **хэдэн арван жилээр** ухарсан. Монгол Улс хүний хөгжлийн индексээр "Өндөр хөгжилтэй орны" ангилалд багтсан ч хөгжлийн загвар нь уур амьсгалын өөрчлөлт, уул уурхайн хамаарал, хот руу чиглэсэн шилжилт хөдөлгөөнөөс үүдэн дарамтад ороод байна. Хөдөө орон нутаг дахь дэд бүтцийн ялгаа, ур чадварын дутагдал, AI-ийн ёс зүй, зохицуулалтын орчны тодорхой бус байдал нь сорилт болж байна. Гэсэн ч Монгол Улсын хувьд хиймэл оюун ухааны хөгжилд чиглэсэн бодлого тодорхой бөгөөд хувийн хэвшил идэвхтэй байгаа нь эерэг хандлага боловч ур чадварын хомсдол, дэд бүтцийн тэгш бус хүртээмж, AI-ийн ёс зүй, хууль эрх зүйн орчны тодорхой бус байдал зэрэг сорилтууд тулгарсаар байна.

Сопненду Моханти:

"AI нь эдийн засгийн үйл ажиллагаанд хүний хийж буй бүхий л үйл явцыг дуурайн гүйцэтгэхээр бүтээгдсэн бөгөөд цаашид энэ чадвар улам сайжирна. Харин бид үүнд хэрхэн бэлдэх вэ гэдэг л асуулт үлдэж байна."

AI нь хүний үйл ажиллагааг дуурайж, хөдөлмөрийн зах зээлд томоохон өөрчлөлт авчирна. Одоогоор олон ажлын байр алдагдаж байна, гэхдээ зохицуулалт, ёс зүйгээр AI-ийг хянах нь шинэ ажлын байр бий болгох боломж юм. AI, дижитал шилжилт, токенжуулалт нь хэрэглэгчийн үйлчилгээ болон эдийн засгийн бүтэц, бүтээгдэхүүн, үйлчилгээг шинэчилж, ногоон шилжилт тогтвортой хөгжлийн шаардлагыг нэмэгдүүлнэ. Дижитал дэд бүтэц сайн хөгжсөн орнууд энэ өөрчлөлтийг амархан давах магадлалтай. Ирээдүйд боловсролыг шинэчлэх, хүмүүсийг шинэ ур чадварт сургах нь хамгийн чухал сорилт болно.

Райквон Чүн:

"Уур амьсгалын өөрчлөлтийг эдийн засгийн зардал, дарамт гэж харах хандлагаа өөрчилж чадвал, энэ нь **ажлын байр бий болгох, эдийн засгийг өсгөх боломж** болно."

Нүүрстөрөгчийн үнэ тогтоох замаар сэргээгдэх эрчим хүчийг эдийн засгийн хувьд үр ашигтай болгох боломжтой. Үүний тулд хүн амын орлогын татварыг аажмаар багасгаж, нүүрстөрөгчийн татвар нэвтрүүлэх "Экологийн татварын шинэчлэл" хийх боломжтой. Ийм шинэчлэл нь хүлэмжийн хийн ялгарлыг бууруулахын зэрэгцээ эдийн засгийн өсөлт, ажлын байр бий болгоход хувь нэмэр оруулах боломжтой гэж үздэг. Хэдий ийм өөрчлөлт эдийн засагт дарамт үүсгэх эрсдэлтэй ч, үүнийг үе шаттайгаар хэрэгжүүлэх бодлогын арга замууд

"The Global Economy in the Age of Supply Shocks and Trade Disruptions:
Implications for Monetary Policy" - **Summaries**

бий. Тухайлбал, “нүүрстөрөгчийн нийгмийн өртөг” (SCC)-ийг томоохон хөрөнгө оруулалтын шийдвэрт тусгах замаар ногоон хөгжилд шилжих суурийг тавьж болно.